

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 26. МАРТА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 32.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЈОСИФ ЛЕВИНСКИ О НЕМАЧКОМ ПОЗОРИШТУ.

На пруском саборушло је не давно опорих и онтирих речи о стању немачког позоришта. То је дало повода врсном заступнику глумачке уметности Јосифу Левинском, који је већ 37 година члан бечког дворског позоришта, да на то одговори и да се изрази о немачком позоришту. Уметник Левински, који готово тако исто мајсторски влада пером као и говором, написао је у априлској свесци часописа „Deutsche Revue“ кратак али језгронити чланак о немачком позоришту.

Из тога чланка саопштавамо ово:

Левински изјављује пре свега: „Као Аустријанац не бих се доиста усудио да говорим о једној ствари, која се тиче „немачке државе“, да нисам себи искрено уобrazио, да се у овом случају ствар тиче питања, које је заједничко свима образованим Немцима, пошто је то културно питање. Ја говорим као човек од позоришта о позоришту, говорим о назорима, које су изразили у седници пруског сабора од 21. фебруара о. г. министар Келер (Köller) и барон Хереман. Лако је појмљиво, што се на сабору није нашао нико, који би на тужбе и жеље те господе стварно одговорио. Али глумцу, који као ја воли и поштује уметност и који о значају драмске уметности у државном животу има онај високи појам, што га утврдише највиши духовни ауторитети немачког народа још пре сто и више година, — глумцу, који је од дужег времена са жалостом пратио развијак позоришта у немачкој држави — не ће бити тешко забринутој господи дати права одговора и рећи им, коме имају да захвале „за притешњено стање, које им задаје бриге и туге.“

Левински се прво осврће на тврђу барона Херемана, што се допушта, да се у позоришту „религија, брак и морал извргавају руглу“ и

што се путем позоришта „покрећу у народу мисли, које иду на преврат државе и друштвенот поретка.“ На то примећује Левински: „У две тачке варају се јако та господа. Прво у погледу религије. Ја се у свом дугом бављењу код позоришта не сећам ни једног комада, у ком се религија исмеавала и „извргавала руглу.“ А тешко би било и наћи публике, која би такво исмеавање примала и одабравала. Но та реч заменjuје се хотимице црквом или се с њом идентификује. А у том се само може мислiti на католичку цркву као засебну световну сплуту. Али нисам никад познавао комада, у ком се исмеавао достојан свештеник, осим ако је требало овога узвинити а његова нападача понизити. У позоришној књижевности код Немца Енглеза и Норвежана видим ја, да се само рђави свештеници жигашу и исмеавају. Свакако било је људи, који су и у Лесинговом „Патријарху“ видели „исмеавање религије“, али ја никако не могу веровати, да један данашњи министар у Пруској стоји у редовима таквих људи. Друга тачка, у којој ми се чини да се господа варају, додирује највеће питање данашњега времена: социјално питање. Г. барон Хереман може бити уверен, да социјалног питања не би ни било, кад би право хришћанство у јевропском човечанству живило. Тад позориште не би религији ни најмање било опасно. Пошто се пак преврат само тиме може претворити у поступну измену друштвеног поретка, ако се кретању идеја не чине сметње — и пошто позориште у таквим покретима вазда у великој мери учествује, јер идеје у уметничкој форми имају јача утицаја него у другом ком виду: то у томе ја позорници не могу приписати никаква зла узима. Социјалне тежње, по својој унутарњој суштини, нису неморалне. Оне су нова струја идеја у раз-

вију човечанског друштва и у чисто уметничкој форми имају моралан карактер, — али не онај са улице или крчме. Упутио бих г. барона на згодну реч Ожјерову, коју меће у уста своме Жибоајеру: „Струје се не варају, и оне подаве лудаке, који им се ставе на супрот.“

На примедбу министра Келера, да позоришта паду већином за хасном и добитком, хоће много да заслуже, па и по цену, да утуку моралност ју народу — на то одговара Левински: „Али, г. министре, како ви можете од великог броја оних, који управљају позориштима, што друго очекивати, него да заслужују *новаца по сваку цену?* Од куд тим људима и да падне на ум мисао, да од свога позоришта граде васпитни завод? Имате ли ви још и права, да то од њих тражите? Немате! — А за што? Да ћу вам темељан одговор. За то, што је законодавна скупштина немачке државе поизвеште понизила и начнила га оним, на што се ви данас тужите. После славног уједињења немачке државе било је једно од првих дела немачком парламенту, да приликом удељавања трговинског и обртног закона изједначи позориште са трговином сиром и да декретује слободно позориште. И то су чинили позабраници народа, који је чувен са својих „мислилаца!“ — И данас, пошто је зараза преко десет година у немачком позоришту беснила, понито су *незналице-спекуланти* по-

стали управитељима, или правије речено, „рободрицима“, и пошто је та зараза створила грдан број „глумачког“ пролетаријата и позориште понизила — данас хоћете Ви у њима да видите васпитне заводе за подизање морала? — Управитељи су у свом праву, јер они знају само за једну цељ: да заслужују новаца, не питајући, каквим ће средствима до њих доћи. Парламенат им је дао то праве — та они су трговци, и, говорећи са Гете-ом: „Рат, трговина и гусарство троједни су — не даду се оделити.“

У Немачкој као и у Аустрији држава је важност и велико деловање позоришта увек *негативно* признавала црвеном оловком *цензуром*, који је брижљиво брисао сваку смелу мисао, ако ова није годила тадашњем државном стању, али је без брige пропуштао сваку гнусну реч, ако је само весело и шаљиво познесена. Не, поштована господо моја, позориште има врло озбиљан задатак, који дубоко захвата у државну суштину — и оно се може поверити само двору, држави или вароши, *а не сваком простом и бесавесном спекуланту*, који има новаца у цепу — а по каткад га и *нема*. Сад се морате задовољити и плодом што сте га пожњели. То стање измене се само онда, кад култура немачког народа на том пољу достигне виши ступањ него што је садашњи.

Л И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Задужбина цара Лазара) приказала је по други пут наша позоришна дружина сад у среду 22. марта младом Српству, alias деци нашој. И овог пута напунила се дворана радозналих гледалаца, који су се сада већ нешто ослободили били, јер су одмах у првом чину већ пљескањем израза давали допадању свом, сада, било да се то тицало добре игре било да се односило на лепу садржину тог лепог Шапчаниновог дела. Радост им се сијала са лица, кад су гледали српску госпоштину за богатом славском трпезом, кад су слушали оне мудре зборе и дого-

воре, а збиља им се превуче преко лица, кад се појави богумил, те фанатичним сплеткарењем својим заведе Југовиће и наведе их на непослушност и непокорност. Симпатично су пратили симпатичног од Омоља Живка и радовали се, што је све опет добро свршено. Песме су врло пажљиво слушали и морамо казати, да су се уопште баш добро владали, особито кад узмемо у обзир, да је представа за њих мало дуго трајала. Хвала управи, што се и по други пут сетила малиша наших. Они се по могућству сила својих и одазвали лепо.

M.

ПОЗОРИШТЕ.

(Ернесто Роси у Будим-Пешти) О скорашњем позоришном приказу овог славног талијанског трагичара у тамошњем Фелдовом позоришту у Будим-Пешти пишу отуда 13. о. м. ово: Данас је Ернесто Роси славио свој позорнички улазак у позоришту Фелдовом. Ма да се публика у почетку хладно показивала према овом виртуозу, који већ стари, ма да се већ затушљено осећала према грозовитој трагедији Делавињовој, — најпосле се ипак морала предати великој вештини Талијанца, који је са мајсторским реализмом и дубоким психолошким приказивањем корак по корак, као силом себи задобио признање, одобравање, па и одушевљавање својих слушалаца, док на завршетку четврте радње не загрме тако френетично и тако често поновљено допадање, каквога не беше ни при гостинском приказу вештакиње Дузе. И нехотице се свако сећао, да је и Дуза изшла из школе Росијеве. Па та школа, која је у Италији исто тако као и у Немачкој и Француској, подмладила позоришну вештину, школа је истине. Роси је новим стилом умео уклонити свако лажно неуважање, свако зврктање и свако шаблонско идеалисање и улепшавање. Какав је снажан вештачки чинилац истина, то је показао данас Роси у приказаном „Лудвiku XI.“ као класичком примеру. Ту је све ружно: искривљено лице са гибљивим уснама, троми ход, отвратна пожуда и јадан кукавичлук, храпав глас и грозовитопатолошко сликање ужасне страховите болести. Тај Росијев Лудвик је читаво клупче грдобе каква му није никаква друга работа. Па што нас ова фигура ипак мами к себи, за што нас очарава и хипнотизује све већма, што јој ближе у очи гледамо? Јер нас својом великим, богато инанкованом истином живота притискује, па нас затим са благим осећајем ослобођава тога притиска свешћу, која нас уздиже, јер видимо пред собом нешто праве истине до саме обмане вештачки дочаране. Роси нам се показује као вештак, који извршује Шекспирову реченицу: „Лепо је ружно, ружно је лепо.“ Како рекосмо, не беше могуће, да се човек отме силном утиску Росијеве вештипе; човек се доиста ужасава у појавама, где се врхом од мача осветникова попрећује животу смртно окрутног тиранина и тело се проклетника превија у пакленим мукама. Слушаоци беху све сами интели-

гентни елементи — међу њима и многи вештачи и вештачки питомци мађарског народног позоришта, — те се не може казати, да је успех био силом начињен. Највећи талијански карактерски приказиваč поред Салвенија уживао је данас једну од најбогатијих а највећих победа своје вештачке радње, ма да је овом вештаку близу седамдесет година те се он налази већ у неплодним снеговитим областима мимике. Другарско поштовање угарских вештака показало се у једном врло великом венцу од ловорике, који му је предан.

СИТНИЦЕ.

(Мати и дете) Ја, сине, морам да идем, али ти да будеш паметан док се ја не вратим. Обећаваш ли?

— Обећавам, мати!

— А шта би хтео да ти донесем: играчку или бомбоне?

— Донеси ми играчку од бомбона.

(Младенци на путу.) Кад уђемо у хотел, треба тако да се владамо, да нас не познаду е смо се скоро венчали.

— Пристајем, лепотиће моја! Можемо одмах почети: узми те понеси овај штап, капут и торбицу.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У уторак 28. марта (9. априла) први пут: „Марија“, Драма у 3 чина, написао др. Милан Савић. — Пре тога: „Честитам.“ Шаљива игра у 1. чину, с певањем, од К. Трифковића.

У понедељник 3. (15.) априла први пут: „Балканска царица“. Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола Ј., с одобрењем песниковим за позорницу удесио А. Хаџић.

У уторак 4. (16.) априла по други пут: „Балканска царица.“ Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола Ј., с одобрењем песниковим за позорницу удесио А. Хаџић.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО

32. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

У Новоме Саду, у недељу 26. марта (7. априла) 1895:

СЕОСКА ЛОЛА.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем, и играњем, написао Е. Тот, за српску позорницу уде-
спо С. Дескашев, музика од Д. Јенка. (Неке нове песме компоновао Р. Толингер.)

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Павле Поповић — — — —	Жикић.
Милан, } његова деца — — — —	Васиљевић.
Босиљка, } његова деца — — — —	С. Бакаловићка.
Ленка, спроче, под надзором	
Павловићевим — — — —	Д. Васиљевићка.
Стеван Драгић — — — —	Марковић.
Јелка Чизмићева — — — —	М. Марковићка.
Смиљанић — — — —	Тодосић.
Смиљанићка — — — —	К. Тодосићка.
Цела, } сељанке — — — —	Ј. Весићева.
Ана, } сељанке — — — —	Љ. Душановићка.

Окружни комесар — — — —	Николић.
Панта Букало, певац — — — —	Спасић.
Мита Крадић, ноћни стражар	Добриновић.
Крадићка — — — —	К. Жикићка.
Марко Вајс, крчмар код „Ма- ковске седмице“ — — — —	Бакаловић.
Први } циганин — — — —	Стефановић.
Други } циганин — — — —	Илић.
Јован, слуга код Поповића —	Душановић.
Сељани, сељанке, цигани.	

Други чин збива се за 2 године после првог. — Комад догађа се у селу, у Вачкој.

Војнички свирачки збор 70. варадинске пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. Увод у опе-
рету: „Јабука“, од Х. Дубека. — 2. „Смеса од српских песама“, од Љичара, — 3. „Смеса
од словенских песама“, од Шуберта.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу
задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11.
сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној ценi.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од
3—5 сахата после подне и после на каси.

Болује: Ј. Добриновићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.